

8D01401 – «Дене шынықтыру және спорт» білім беру бағдарламасы бойынша философия докторы (PhD) дәрежесіне іздену үшін ұсынылған Турдалиев Рауан Муратовичтің «Қазақстан Республикасында қазіргі кезеңдегі студенттік спорт дамуының ғылыми-әдістемелік негіздемесі» тақырыбындағы диссертациялық жұмысына ресми рецензенттің

СЫН - ШІКІРІ

№	Критерийлер	Критерийлер сәйкестігі	Ресми рецензенттің ұстанымы
1	Диссертация тақырыбының (бекіту күніне ғылымның даму бағыттарына және / немесе мемлекеттік бағдарламаларға сәйкес болуы).	1.1 Ғылымның даму бағыттарына және / немесе мемлекеттік бағдарламаларға сәйкестігі	Докторант Турдалиев Рауан Муратовичтің «Қазақстан Республикасында қазіргі кезеңдегі студенттік спорт дамуының ғылыми-әдістемелік негіздемесі» диссертациялық жұмысының тақырыбы ғылымның даму бағыттары мен мемлекеттік бағдарламаларға сәйкестігі диссертация тақырыбы Қазақстан Республикасының дене шынықтыру және спорт саласындағы мемлекеттік саясаты мен нормативтік-құқықтық актілеріне сәйкес келеді. Атап айтқанда, «Дене шынықтыру және спорт туралы» Қазақстан Республикасы Заңының, Қазақстан Республикасының дене шынықтыру мен спортты дамытудың 2023-2029 жылдарға арналған тұжырымдамасының талаптарына, сондай-ақ спорттық даярлық жүйесін реттейтін нормативтік құжаттарға сай.

	<p>1.2 Диссертация мемлекеттік басқа да бағдарламалар аясында орындалған (бағдарламаның ағауы)</p>	<p>Нормативтік сілтемелерді қоса алғанда, диссертациялық тақырып бойынша мынадай нормативтік келесі құжаттар қолданылды: Қазақстан Республикасы Президентінің 2016 жылғы 11 қаңтардағы №168 Жарлығымен бекітілген дене шынықтыру мен спортты дамытудың 2025 жылға дейінгі тұжырымдамасының; «Қазақстан Республикасындағы Бала құқықтары туралы» 8-ші Заңының қолданыстағы ережелері негізінде әзірленді 2002 жылғы тамыздағы №345-ІІ; Қазақстан Республикасы Мәдениет және спорт министрінің 2014 жылғы 4 қарашадағы №74 бұйрығымен бекітілген спорттық іс-шараларды өткізу қағидалары; Қазақстан Республикасы Туризм және спорт министрінің 2025 жылғы 14 шілдедегі №129 бұйрығына, сондай-ақ дене шынықтыру және спорт саласындағы қызметті реттейтін Қазақстан Республикасының өзге де заңнамалық және нормативтік құқықтық актілеріне 81-қосымша.</p>
<p>2</p>	<p>Ғылыми маңыздылығы</p> <p>2.1 Жұмыс ғылымға елеулі үлесін қосады/қоспайды, ал оның маңыздылығы жақсы ашылған/ашылмаған.</p>	<p>Диссертация тақырыптың өзектілігін және оның ғылыми-практикалық маңыздылығын сенімді түрде ашады. Нәтижелердің теориялық және практикалық құндылығы, сондай-ақ олардың спорттық дайындық жүйесін жетілдірудегі маңызы айқын көрсетілген. Зерттеу нәтижелері Қазақстан Республикасында қазіргі кезеңдегі студенттік спорт дамуының ғылыми-әдістемелік негіздемесін жетілдіруге ықпал етеді. Ұсынылған ғылыми тұжырымдар мен әдістемелік ұсынымдар оқу-жаттығу процесін оңтайландыруға бағытталған және зерттеу барысында расталған, бұл олардың практикалық тиімділігі мен отандық спорт ғылымы үшін маңыздылығын көрсетеді.</p>
<p>3.</p>	<p>Дербестік қағидалары</p> <p>3.1 Дербестік деңгейі:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) жоғары; 2) орташа; 3) төмен; 4) дербестік жоқ 	<p>Диссертацияның авторы ізденуші ретінде зерттеу жұмысын ғылыми талаптарға сәйкес дербес орындап, зерттеу нәтижесінде алынған нәтижелер мен қорытындыларды өз бетінше негіздей алған. Автордың ғылыми ізденісі, зерттеу жүргізудегі өзіндік ұстанымы мен талдау жасау қабілеті жұмыстың мазмұнынан айқын көрінеді.</p>

4	Ішкі бірлік принципі	<p>4.1 Диссертация өзектілігінің негіздемесі:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) негізделген; 2) ішнара негізделген; 3) негізделмеген <p>4.2 Диссертация мазмұны диссертация тақырыбын айқындайды:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) айқындайды; 2) ішнара айқындалды; 3) айқындалмады <p>4.3 Мақсаты мен міндеттері диссертация тақырыбына сәйкестігі:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) сәйкес келеді; 2) ішнара сәйкес келеді; 3) сәйкес келмейді 	<p>Жұмыстың зерттеу тақырыбы қазіргі спорт ғылымы мен тәжірибесінің заманауи сұраныстарына толық сәйкес келеді. Диссертант студенттік спорт дамуын ғылыми-теориялық тұрғыда негіздеп, әдістемесін әзірлеп, тиімділігін тәжірибеде тексеру мәселесінің маңыздылығын ғылыми тұрғыда нақты дәлелдеп, тақырыптың теориялық және тәжірибелік өзектілігін жан-жақты ашып көрсеткен.</p> <p>Диссертацияның құрылымы мен мазмұны зерттеу тақырыбына толық сәйкес келеді. Жұмыста тақырып бойынша қарастырылған теориялық және практикалық мәселелер диссертацияның мақсаты мен міндеттерін толығымен қамтиды.</p>
	<p>4.4 Диссертацияның барлық бөлімдері мен құрылысы логикалық тұрғыда байланысқан:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) толық байланысқан; 	<p>Жұмыстың мақсаты мен міндеттері диссертация тақырыбына сәйкес келеді. Жұмыстың мақсаты: қазіргі кезеңдегі студенттік спорт дамуын ғылыми-теориялық тұрғыда негіздеп, әдістемесін әзірлеп, тиімділігін тәжірибеде тексеру (Батыс Қазақстан ЖОО мысалында).</p> <p>Осы мақсатқа жетудің алгоритмі ретінде келесі міндеттер анықталды:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Жоғары оқу орнында қазіргі кезеңде студенттік спортты дамыту мәселесін теориялық тұрғыда негіздеу; 2. «Студенттік спорт» ұғымының мәнін, мазмұнын, құрылымын нақтылау; 3. Студенттік спорт дамуының құрылымдық- мазмұндық моделін әзірлеу; 4. Батыс Қазақстан университеттерінде студенттік спортты дамытудың кешенді жүйесін әзірлеп, оның тиімділігін эксперименттік түрде дәлелдеу. <p>Зерттеу жұмысының барлық бөлімдері өзара жүйелі, әрі логикалық сабақтастықта құрылған. Зерттеудің мақсаты мен міндеттеріне сәйкес теориялық талдау, тәжірибелік зерттеу және қорытынды бөлімдер бір-бірімен үйлесімді байланысып, жұмыстың мазмұндық тұтастығын</p>	

		<p>2) ішнара байланысты; 3) байланыс жоқ</p> <p>4.5 Автор ұсынған жаңа шешімдер (қағидағтар, әдістер) дәлелденіп, бұрыннан белгілі шешімдер мен салыстырылып бағаланған:</p> <p>1) <u>сыни талдау</u> бар; 2) ішнара сыни талданған; 3) сыни талдау жоқ</p>	<p>камтамасыз етеді.</p> <p>Қолданыстағы теориялық және әдістемелік тәсілдерді сыни талдау негізінде докторант студенттік спорттың дамуын ғылыми-теориялық тұрғыда негіздел, әдістемесін әзірлеп, тиімділігі бойынша жаңа шешімдерді ұсынды.</p> <p>Зерттеу нәтижелері ғылыми-әдістемелік принциптерді тандаудың дұрыстығын және теориялық, педагогикалық және эмпирикалық әдістерді тиімді қолдануды растайды.</p> <p>Жаңалық, принциптер мен әдістер бұрын белгілі ережелермен салыстырылады және сыни талдаумен негізделген. Ұсынылған оқу процесінің тиімділігі педагогикалық эксперимент барысында дәлелденді.</p>
<p>5. Ғылыми жаңашылдық қағидасы</p>	<p>5.1 Ғылыми нәтижелер мен қағидағтар жаңа болып табыла ма?</p> <p>1) <u>толығымен жаңа</u>; 2) ішнара жаңа; 3) жаңа емес</p>	<p>Диссертациялық жұмыстың нәтижелері мен қағидағтар толығымен жаңа болып табылады.</p> <p>Нақтыласақ:</p> <p>1. Студенттердің спортпен шұғылдануы олардың өмір сапасын дамытуға, жоғары мектеп жағдайында олардың спорттық мәдениетін дамытуға және соның негізінде қоғамда жалпы мәдени дамуына белсенді ықпал ететіндігі теориялық тұрғыдан негізделді.</p> <p>2. Студенттік спорт – бұл жоғары білім беру ұйымдарындағы білім алушылардың дене шынықтыру- спорттық, білім беру, ғылыми және әлеуметтік-коммуникативтік қызметін біріктіретін, университеттің даму стратегиясымен және қоғамның сұранысымен үйлесетін көпденгейлі жүйе ретінде қарастырылатындығы негізделді.</p> <p>3. Мақсаттық, әдіснамалық, мазмұндық, нәтижелілік блоктарды қамтыған, өзара үйлесімді тығыз байланысқан студенттік спорт дамуының құрылымдық – мазмұндық моделі әзірленді.</p> <p>4. Батыс Қазақстан университеттерінде студенттік спортты дамыту үшін - «Студенттік спортты дамыудың әдістемелік жолдары» элективті курсы; Студенттердің техникалық-тактикалық даярлық дәрежесін жаңғырту құралдары; ЖОО-ғы студенттік спорт құрылымы</p>	

		<p>мен мазмұнына енгізілген түзетулерді құрайтын кешенді жүйе әзірленді.</p> <p>Диссертациялық жұмыста студенттік спортты дамыту және ұйымдастыру мәселелері бойынша алынған ғылыми нәтижелер зерттеу мақсаты мен міндеттеріне толық сәйкес келеді әрі ғылыми жаңалық сипатында ұсынылған. Автор Батыс Қазақстан жоғары оқу орындарындағы студенттік спорттың дамуына әсер ететін негізгі факторлардың жүйесін анықтап, оны теориялық және тәжірибелік тұрғыдан негіздеген. Зерттеу барысында кол жеткізілген нәтижелер педагогикалық эксперимент арқылы апробацияланып, олардың сенімділігі мен валидтілігі расталған. Осыған байланысты диссертацияда тұжырымдалған қорытындылар мен ұсыныстар толық көлемде жана ғылыми нәтижелер ретінде бағалануға негіз болады.</p> <p>Тақырып бойынша диссертациялық зерттеуде ұсынылған студенттік спорт дамуын ғылыми-теориялық тұрғыда негізделген, әдістемесін әзірлеп, тиімділігін тәжірибелік тұрғыдан тексерілген және толығымен жаңа болып табылады.</p> <p>Зерттеу барысында жоғары оқу орнында қазіргі кезеңде студенттік спортты дамыту мәселесі теориялық тұрғыда негізделді; «студенттік спорт» ұғымының мәні, мазмұны, құрылымы нақтыланды; студенттік спорт дамуының құрылымдық-мазмұндық моделі әзірленді; Батыс Қазақстан университеттерінде студенттік спортты дамытудың кешенді жүйесі әзірленіп, оның тиімділігі эксперименттік түрде дәлелденді. Осыған байланысты ұсынылған шешімдер жаңа және негізделген деп бағаланады.</p>
6.	Негізгі қорытындылардың негізделгендігі	<p>Автор диссертациялық жұмыстың барлық қорытындыларын ғылыми тұрғыдан ауқымды дәлелдемелерге негіздеген және негізгі нәтижелерін 13 ғылыми еңбекте жариялаған. Оның ішінде 1 мақала Scopus базасына енген шет елдік басшылығында, 5 – ҚР БЖҒМ Білім және Ғылым саласындағы бақылау Комитеті ұсынған ғылыми басшылықтарда, 7 – халықаралық конференциялар материалдары жинақтарында жарияланды.</p>
5.2 Диссертацияның қорытындылары жаңа болып табыла ма? 1) <u>толығымен жаңа</u> 2) <u>ішнара жаңа</u> ; 3) <u>жаңа емес</u>		
5.3 Техникалық, технологиялық, экономикалық немесе басқару шешімдері жаңа және негізделген бе? 1) <u>толығымен жаңа</u> ; 2) <u>ішнара жаңа</u> ; 3) <u>жаңа емес</u>		
6.1 Барлық қорытындылар ғылыми тұрғыдан қарағанда ауқымды дәлелдемелерде негізделген/негізделмеген		

7.	Қорғауға шығарылатын негізгі қағидағтар	<p>7.1 Әр қағида бойынша келесі сұрақтарға жауап беру қажет: Қағида дәлелденді ме?</p> <p>1) <u>дәлелденді</u>; 2) дәлелденді деуге болады; 3) дәлелденбеді деуге болады; 4) дәлелденбеді</p> <p>7.2 Тривиальды ма?</p> <p>1) <u>иә</u>; 2) <u>жоқ</u></p> <p>7.3 Жаңа ма?</p> <p>1) <u>иә</u>; 2) <u>жоқ</u></p> <p>7.4 Қолдану деңгейі:</p> <p>1) <u>тар</u>; 2) <u>орташа</u>; 3) <u>кең</u></p> <p>7.5 Мақалада дәлелденген бе?</p> <p>1) <u>иә</u>; 2) <u>жоқ</u></p>	<p>Зерттеу тақырыбы бойынша жұмыста төрт қағида ғылыми негізделіп, логикалық жүйемен сұрыпталып, дәлелденген. Атап айтқанда:</p> <p>7.1. Әр қағида нақты дәлелденген. 7.2. Тривиальды емес. 7.3. Зерттеушінің қол жеткізген ғылыми нәтижелері – жана жоғары оқу орнында қазіргі кезеңде студенттік спортты дамыту мәселесі теориялық тұрғыда негізделді; «студенттік спорт» ұғымының мәні, мазмұны, құрылымы нақтыланды; студенттік спорт дамуының құрылымдық- мазмұндық моделі әзірленді; Батыс Қазақстан университеттерінде студенттік спортты дамыудың кешенді жүйесі әзірленіп, оның тиімділігі эксперименттік түрде дәлелденді. 7.4. Зерттеу жұмысының қағидағтарының қолдану деңгейі кең. 7.5. Диссертацияның негізгі қағидағтары мен қорытындылары ғылыми еңбектер жарияланған және ендіру актілері алынған.</p>
8.	Дәйектілік қағидаты. Дереккөздер мен ұсынылған ақпараттың дәйектілігі	<p>8.1 Әдістеменің таңдауы – негізделген немесе әдіснама нақты жазылған:</p> <p>1) <u>иә</u>; 2) <u>жоқ</u></p>	<p>Зерттеу жұмысы бойынша әдістеменің таңдауы негізделген, әдіснама нақты жазылған. Диссертациялық жұмыста автор зерттеу міндеттерін шешуге сәйкес бірнеше зерттеу әдістері қолданылған: контент-талдау және салыстырмалы талдау әдістері қолданылған. Ғылыми-әдістемелік әдебиеттерлі талдау, құжатты деректерді бағалау, бақылау сынақтары педагогикалық эксперимент, сауалнама жүргізу, дене жұмыс қабілеттілігін анықтау (PWC₁₇₀). Алынған нәтижелерді өңдеуде математикалық-статистикалық әдістер қолданылып, зерттеу нәтижелерінің дұрыстығы мен сенімділігі қамтамасыз етілген.</p>
8.2	Диссертация нәтижелері	<p>Диссертация жұмысының компьютерлік қолдану арқылы</p>	<p>Диссертациялық жұмыста зерттеу нәтижелерін алу және талдау барысында компьютерлік технологиялар мен қазіргі заманғы статистикалық өңдеу әдістері қолданылған. Бұл деректердің дәлдігін</p>

	<p>Ғылыми зерттеулердің қазіргі заманғы әдістері мен деректерді өңдеу және интерпретациялау әдістемелерін пайдалана отырып алынған:</p> <p>1) <u>иә</u>; 2) <u>жоқ</u></p> <p>8.3 Теориялық қорытындылар, модельдер, анықталған өзара байланыстар және заңдылықтар эксперименттік зерттеулер мен дәлелденген және расталған (педагогикалық ғылымдар бойынша даярлау бағыттары үшін нәтижелер педагогикалық эксперимент негізінде дәлелденеді):</p> <p>1) <u>иә</u>; 2) <u>жоқ</u></p> <p>8.4 Маңызды дәлелдемелер нақты және сенімді ғылыми әдебиеттерге сілтемелермен расталған/шнара расталмаған/ актуалды және дәлелді ғылыми әдебиеттерге сілтемелермен расталмаған</p> <p>8.5 Пайдаланған әдебиеттер тізімі әдеби шолуға жеткілікті/ жеткіліксіз.</p>	<p>арттырыл, алынған нәтижелерді ғылыми тұрғыда негіздеуге және интерпретациялауға мүмкіндік берген.</p> <p>Диссертациялық жұмыста ұсынылған теориялық қорытындылар мен бағдарламаны педагогикалық эксперимент нәтижелері арқылы негізделіп, олардың дұрыстығы мен тиімділігі тәжірибелік тұрғыда расталған. Жүргізілген эксперимент зерттеу нәтижелерінің ғылыми негізділігін қамтамасыз етіп, алынған деректердің сенімділігін арттырған.</p> <p>Диссертант диссертациялық жұмыста қолданылған маңызды мәліметтердің шынайлығын сенімді ғылыми әдебиеттерге сілтеме жасау арқылы растаған.</p> <p>Тақырыпқа сәйкес әдебиеттер тізімі нақты, әрі жеткілікті көлемде қолданылған.</p>
<p>9. Практикалық құндылық принципі</p>	<p>9.1 Диссертацияның теориялық маңызы бар:</p> <p>1) <u>иә</u>; 2) <u>жоқ</u></p>	<p>Диссертациялық жұмыста Қазақстан Республикасындағы студенттік спортты дамытудың қазіргі үрдістері ғылыми тұрғыдан сараланып, осы бағыттағы ғылыми-әдістемелік негіздерді жетілдіруге арналған теориялық қағидалар нақтыланған. Автор ұсынған ғылыми тұжырымдар спорттық даярлау теориясы мен әдістемесінің дамуына</p>

		<p>үлес қосып, студенттік спорт саласындағы ғылыми білімдер қорын толықтырады. Зерттеу нәтижелері студенттік спортты ұйымдастыру мен дамытудың теориялық негіздерін кеңейтіп, оның ғылыми-әдістемелік базасын одан әрі жетілдіруге мүмкіндік береді.</p>
<p>9.2</p>	<p>Диссертацияның практикалық маңызы бар және алынған нәтижелерді практикада қолдану мүмкіндігі жоғары:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) иә; 2) жоқ 	<p>Диссертациялық жұмыстың практикалық маңыздылығы бар және зерттеу нәтижелері мен әдістемелік ұсынымдар: студенттер дене даярлығы мен дене жұмыс жасау қабілеттілігін түзетуге арналған құралдар кешенін және оларды тиімді іске асыру жолдарын пайдалану қажеттігі ұсынылады; спорттық бағдарланған дене тәрбиесінің тиімділігін негіздеу мақсатында нақты спорт түрлері аясында қауымдастық коэффициентін қолдану мүмкіндігін қарастыру ұсынылады.</p>
<p>9.3</p>	<p>Практикалық ұсыныстар жаңа болып табылады ма?</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) толығымен жаңа; 2) ішнара жаңа; 3) жаңа емес 	<p>Диссертациялық жұмыста ұсынылған практикалық ұсынымдар қазіргі кезеңдегі студенттік спорт дамуының ғылыми-әдістемелік негіздемесін құру бойынша жанашыл тәсілдерге негізделген. Бұл ұсыныстар спорттық даярлау тәжірибесінде бұрын кезінен қолданылмаған, сондықтан олар ғылыми жаңалығы бар, дербес әзірленген практикалық шешімдер ретінде бағаланады. Зерттеу жұмысының нәтижелерін республиканың көлемінде таратуға ұсынар едім.</p>
<p>10</p>	<p>Жазу және рәсімдеу сапасы</p>	<p>Диссертациялық жұмыстың академиялық жазылу сапасы жоғары. Жұмыс ғылыми тілде дұрыс жазылып, рәсімделген. Теориялық-әдіснамалық, әдістемелік тұрғыдан толық аяқталған жұмыс болып табылады.</p>
<p>11</p>	<p>Диссертацияға ескертулер</p>	<p>1. Жұмыстың жекелеген бөлімдерінде грамматикалық және пунктуациялық сипаттағы ұсақ қателер кездеседі, оларды редакциялық өңдеу барысында түзету ұсынылады.</p> <p>2. Кейбір абзацтарда ғылыми стиль талаптарына сәйкес келмейтін қайталанатын сөздер мен сөз тіркестері кездеседі, оларды стилистикалық тұрғыдан жетілдіру орынды болар еді.</p> <p>Берілген ескертулер негізінен редакциялық және стилистикалық сипатқа ие. Олар диссертацияның ғылыми мазмұнына, алынған нәтижелердің сенімділігіне, ғылыми жаңалығы мен практикалық маңыздылығына әсер етпейді және жұмыстың жалпы оң бағасын төмендетпейді.</p>

12	Сын-шікір берушінің шешімі	Турдалиев Рауан Муратовичтің «Қазақстан Республикасында қазіргі кезеңдегі студенттік спорт дамуының ғылыми-әдістемелік негіздемесі» тақырыбындағы диссертациялық жұмысы «Ғылыми дәрежелерді беру қағидаларының» талаптарына толық сәйкес келеді, аяқталған ғылыми зерттеу болып табылады және оның авторы «8D01401 – Дене шынықтыру және спорт» білім беру бағдарламасы бойынша философия докторы (PhD) дәрежесін алуға лайықты.
----	----------------------------	--

Ресми рецензент:
Халықаралық туризм және меймандостық
университеті, педагогика ғылымдарының
кандидаты, қауымдастығырылған профессор:

(Handwritten signature)
РАСТАЙМЫН
 «ХАЛЫҚАРАЛЫҚ ТУРИЗМ ЖӘНЕ МЕЙМАНДОСТЫҚ
 УНИВЕРСИТЕТІ» КОММЕРЦІЯЛЫҚ ЕМЕС АҚ
 Салтанат Бейсенбаева

Ж.М.Есиркепов
02.06.2026ж